

Bölcséleti közlemények 6. sz. 1940. 231. oldal. Az Aquinói szent Tamás Társulat kiadványa.

Az Aquinói szent Tamás Társulat a kiadásában megjelenő: Bölcséleti Közlemények legutóbbi számát elnökének, Schütz Antalnak ajánlotta 60. életévének betöltése alkalmából. A középiskolai nevelő rend is régi, mélyenygökerező képzésének és meggyőződéses nagyrabecsüléséből fakadó inspirációnak tesz eleget, mikor elismerő hálával fordul jólbevált és köztisztelésben álló tankönyveinek nagynevű szerzője felé, hogy munkásságának méreteit, mélységeit és széles távlatokat felölelő hatókörét vázlatosan felidézve elvonultassa azt a nevelő generáció és az eszménykereső ifjúság lelki szemei előtt. Schütz Antaltól írva talán nem is sikerül nekem, mint az egykori piarista diáknak, eleget tennem a hideg tárgyilagosság követelményének, hiszen írásai számomra évek óta a legnemesebb értelemben vett szellemi kielégülés forrásai, arcképe íróasztalom fölött függ és könyvei az egyik legértékesebb részét teszik bibliothékámnak.

Jellembölcséleti meggondolások bőségesen igazolják, hogy az emberi tevékenység rendszerint három tényező eleven kölcsönhatásának eredménye: (Születéssel vagy egyéni fejlődéssel nyert) 1.) képességek, 2.) életelvek és 3.) a korkívánta szükségletek. Schütznek 1.) tudós lelki alkata, önkorlátozó és lemondásos kutató munkássága 2.) a korán felismert életelvet („Ministerium Verbi“, „Deum docet“) úgy szolgálja, hogy 3.) a magyar hittudománynak a múlt század végén több okból megrekedt folyamát friss áramlatokkal hozta mozgásba. A magyar teológiának és a „philosophia perennis“ alapvető rendszerének képviselője ő. Írásai plasztikus tökéletességgel, a mélyenlátásának ritka adottságával és a kifejezésekben rejlt jelentés-árnyalatok logikus finomságával idézik az olvasó elé a hitgazságok rendszerét (Dogmatika, Summarium, Theologiae dogmaticae, Az Ige szolgálatában, Isten a történelemben, Tiúkok tudománya, Krisztus, Örökkévalóság, Eucharisztia, Házasság). A filozófiát (praeambula fidei), mint természetes lépcsőfokot, kulcshelyzete miatt (de nem mellékesen) műveli, sőt maradandó alkotásokkal gazdagítja. (Főbb elméletek az értelmi megismerés eredetéről, Az istenbizonyítás logikája, A bölcsélet elemei. Charakterologia és aristotelesi metafizika, Logika és logikák). A művelt nagyközönség elismerő tisztelettel gondol Prohászka irodalmi hagyatékának gondos kiadására és kongeniális magyarázására is. Lapunk irányának megfelelően azonban jelenleg elsősorban pedagógiai vonatkozású könyveire hívjuk fel a figyelmet. Középiskolai hittankönyvei ebben a nemben magában álló alkotás, akár a mély eszméknek a növendékek értelmi színvonalára való kikristályosítását, akár a beosztás és gondolatmenet áttetsző szerkezeti tisztaságát, akár a nyelvbéli előadás nemes lendülettel nézzük. A nevelés és jellemformálás további eszközeit, módjait tárja fel Foerster két munkájának lefordításával (A nemi élet etikája és pedagógiája, Élet és jellem), továbbá összegyűjtött dolgozataival és előadásaival. (Eszmék és eszmények, Őrség, Magyar Életerő).

A Bölcséleti közlemények ünnepi számának célját dr. Madarász István így jelöli meg: „A tizenkét lustrum betöltése kedves alkalom a Társaság számára, hogy szeretett elnöke iránt érzett ragaszkodásának kifejezést adjon, nemcsak a szorosan vett bölcsélet, hanem a jubiláns széleskörű tudományos kapcsolataiból érthetően a kutatás egyéb területeiről is jelentkező barátok és tanítványok tanulmányainak közreadásával.

A dolgozatok, melyeknek a legújabb tudományos kutatások alapján álló ered-

ményei vagy megállapításai sokban hozzájárulhatnak a köz piskolai hittan, filozófia, és irodalomtörténelem tanításának újszerűsítéséhez, továbbá szempontjainak kibővítéséhez és felrészítéséhez, nagyjában a következő témakörben mozognak: (Műfajuk „kizárólagos pontossággal“ való meghatározását megnehezíti sokágú vonatkozásuk-Theológia exegezis (Aistleitner J. Pataky). Egyháztörténelem (Artner E., Balanyi Gy.) Iványi J.) Logika, ismeretelmélet, metafizika (Br. Brandenstein B., Ferenczi Z., Horváth S., Ivánka E., Oetter Gy., Somogyi J., Stomek J.) Bölcséleti irodalom (Félegyházi F., Kecskés P.) Aszketika (Ibrányi F.) Esztetika (Sík Sándor).

Jogos önérzettel vallhatja Schütz, a tanítványok hosszú során végigtekintve, hogy elindulásukban, kutatási irányuk megválasztásában nem kis része volt. Ha ő a maga tudományos „mécsesét“ Prohászka „génuszán“ lobbantotta lánggra (Eszmék és Eszmények, Előszó 4.), akkor tartozunk a méltányos igazságnak azzal a megállapítással, hogy ezt a világozságot nemhogy véka alá nem rejti, hanem „sokaknak világít vele“.

Visy József.

Gelei József: Merre haladjunk? Riadószó a nemzethez. Athenaeum kiadás. Budapest, 1940. 80 211. l.

Figyelemre méltó könyv jelent meg e címen Gelei József volt szegedi, jelenleg kolozsvári egyetemi tanárnak a tollából. Riadószónak nevezi szerző a második bécsi döntés izgalmas napjaiban írt könyvét, amelynek megírására a szűkebb hazájáért, Erdély sorsáért való aggodás és a magyar-román pör hosszas huzavonája indította. Kiténik könyvéből, hogy *Gelei* nemcsak szaktudományában, hanem hazájának és fajtájának féltésében is egy csapáson jár mesterével, Apáthy Istvánnal. Valóságos lelki kínt érez, hogy nem irányíthatjuk karddal kezünkben sorsunkat. Ezért vesz tollat a kezébe és intéz szívbemarkoló riadószózatot a nemzethez.

A riadónak szánt szózat 211 oldalas könyvvé nő, a magyar nemzet széles-távlatú programjává. *Gelei* a nemzeti élet megnyilvánulásaiban az élő természet-hez hasonló organizmust lát és azt annak törvényei szerint az összekapcsoló szálak gyarapításával kívánja tökéletesebbé tenni. Éles logikával veszi sorra nemzeti létünk nagy kérdéseit és megjelöli az egyén és a köz, az állampolgár, a család és a nemzet helyét az állami szervezetben. Az életben a harcot és alkotó munkát a férfi viselje, a nő csak egészen kivételes esetben végezzen magasabb tanulmányokat. Drága a nemzet birtokállománya, gazdaságosan kell bálni népi erőnkkel, mert minden vérvesztéség a nemzet egyetemére hat vissza. A családalapító ifjúság megélhetésének biztosítása elsőrangú nemzeti érdek. A magyarság és a nemzetiségek találkozásából életképes fajta keletkezett. A magyar vér, amint a német és román példa mutatja, kedvező a keveredésre, s abban egyéniségét megőrzi. Nemzetünkben turáni vonás az államszervezőképesség. Életképes és szapora faj vagyunk. Kívánatos lett volna, ha a török és tatárdúlás okozta vérvesztéségünket olyan tájakról frissítjük fel, amerre magunk is hullattuk vérünket. A kivándorlás arra mutat, hogy nem is lett volna szükség nagyobb fokú idegen telepítésekre.

A nemzetépítésnek legalkalmasabb útja: a közösségtudat ápolása. A közösség jegyében kell munkálkodnunk szüntelen az örökkévaló nemzetért. Legszenlebb közösségi kincsünk a haza földje. Ennek pedig védelmezője nemzeti büszkeségünk örök értéke: a honvédség. Felemelkedésünk elengedhetetlen feltétele a fajvédelem. Testileg és lelkileg jobb és erősebb nemzedéket kell teremteni. Nagy súlyt kell vetni a női becsület védelmére. A nemzetépítés számára egyetemes átfogó szervezet szük-